

Родителски стилове и техният ефект върху развитието

От:
Стефан Борисов
Марина Габровска

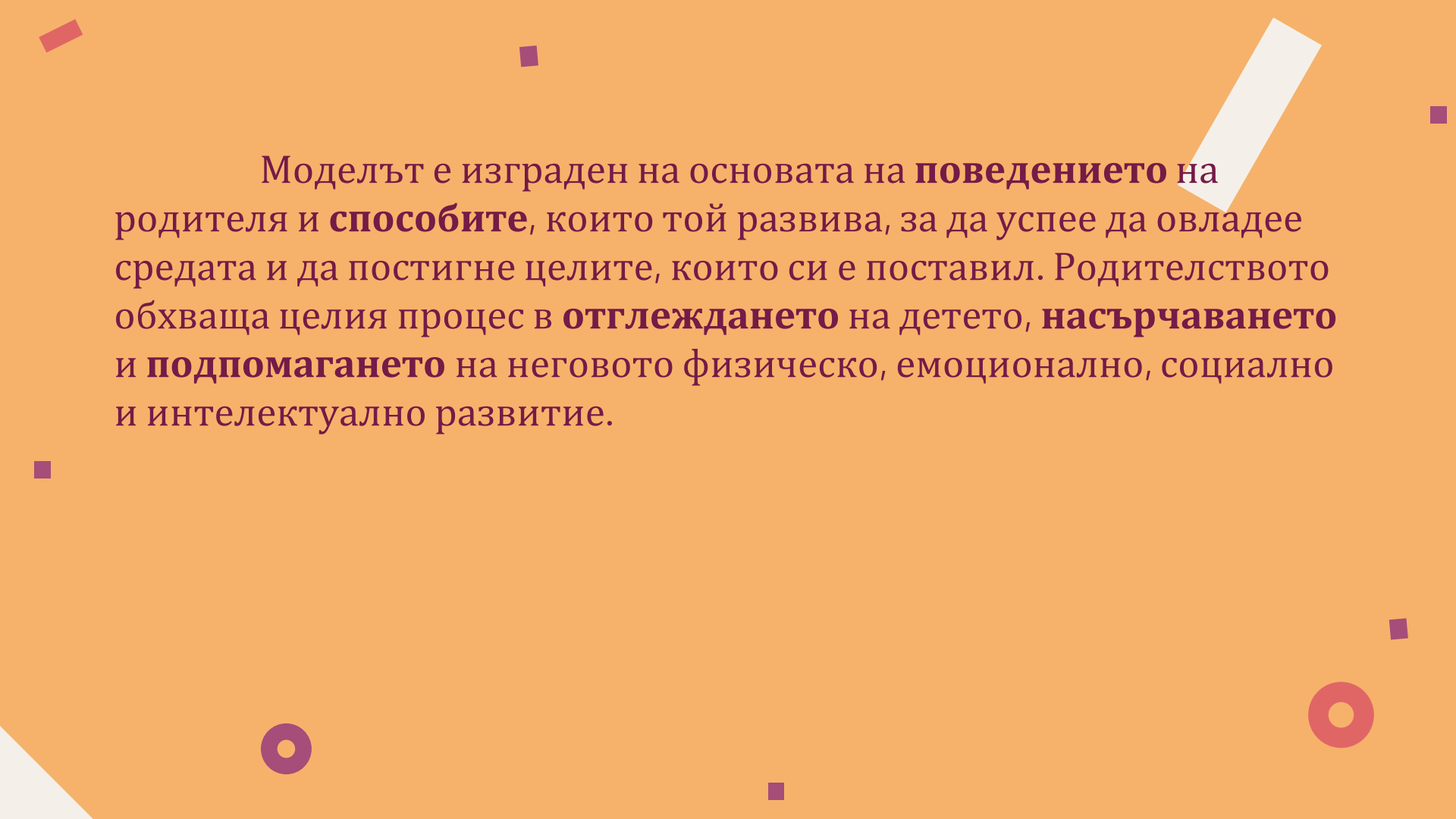
ОУ "Г. С. Раковски"
гр. Варна

**Какво е
родителският
стил?**

Родителският стил има директна връзка с успешното **социализиране** и пълноценното **функциониране** на детето. Стилът включва **взаимодействията** родител - дете, **съвместните дейности** родител - дете и **степената на намеса** от страна на родителите в живота на детето. В продължение на десетилетия, изследванията обхващат или **целите**, които един възрастен формира като родител, или **методите**, които използва за постигането на поставените цели, но двата компонента не са изследвани заедно. Моделът за родителство на Диана Баумринд (1966 г.) синтезира тези два елемента в създаването на типология, която ефективно описва параметрите на възможни взаимодействия между родител и дете.

Моделът е изграден на основата на **поведението** на родителя и **способите**, които той развива, за да успее да овладее средата и да постигне целите, които си е поставил. Родителството обхваща целия процес в **отглеждането** на детето, **насърчаването** и **подпомагането** на неговото физическо, емоционално, социално и интелектуално развитие.

Въз основа на обстойни наблюдения, интервюта и анализи, Баумринд първоначално идентифицира три типа на родителски стил: **авторитетен, авторитарен и разрешаващ.**

Въпреки че Даяна Баумринд е известна с работата си по категоризиране на родителските стилове, Макоби и Мартин (1983) са тези, които разширяват този модел. Те разделят **разрешаващия** стил на родителство на Baumrind в два различни типа: **разрешаващ и negliжиращ.**

Ето и четирите типа родителски стилове:

1. **Авторитетен**
2. **Авторитарен**
3. **Разрешаващ**
4. **Неглижиращ**

**Определение на
родителските стилове и
тяхното въздействие
върху поведението на
децата**

Родителските стилове се категоризират въз основа на две измерения на родителското поведение:

1. **Взискателност** - включва нуждата на родителя от налагането на контрол и моделиране на поведението на детето, степента на намеса в действията му и поставянето на изисквания.
2. **Отзивчивост** - обхваща степента на обгрижване на детето, топлината, която то получава, способността на родителите да са съпричастни, приемащи и ценящи индивидуалните нужди, желаниа, разбирания и чувства на детето.

Авторитетно родителство

Висока изисквателност. Висока отзивчивост.

Авторитетните родители имат високи изисквания за зрялост и постижения, но в същото време са топли и отзивчиви.

- Авторитетните родители имат високи изисквания за зрялост и постижения, но в същото време са топли и отзивчиви.
- Тези родители определят правила и поставят граници, като провеждат открита дискусия, дават насоки и обяснения.
- Те са топли, подкрепят и насърчават независимостта.
- Този родителски стил е известен още като демократичен родителски стил.

Въз основа на изследванията на Baumrind относно родителските стилове децата на авторитетни родители са склонни да:

- Изглеждат щастливи и доволни.
- По-независими са.
- Постигат по-високи академични успехи.
- Развиват положителна самооценка.
- Компетентни са в общуването с връстници.
- Имат по-добро психично здраве - по-малко депресия, тревожност, опити за самоубийства, престъпност, употреба на алкохол и наркотици.
- Проявяват по-малко насилствени тенденции.

Авторитарно родителство

Висока изискателност. Ниска отзивчивост.

Въпреки че авторитарните и авторитетни родителски стилове имат сходни имена, те имат няколко важни разлики в родителските вярвания, искания и подход:

- Докато и двата родителски стила имат високи изисквания, авторитарните родители изискват сляпо подчинение, използвайки фрази като „защото така казвам“.
- Тези родители използват строга дисциплина и често използват наказание като начин да контролират поведението на децата.
- Авторитарните родители не реагират на нуждите на децата си и обикновено не проявяват нежност. Следователно **високите нива на контрол и ниските нива на отзивчивост** са двете отличителни качества на авторитарните родители.

Децата, чиито родители имат **авторитарен** стил, са склонни да:

- Имат нещастна нагласа.
- Са по-малко независими.
- Изглеждат несигурни.
- Имат ниска самооценка.
- • Имат повече поведенчески проблеми.
- Имат по-ниски академични постижения.
- Са по-податливи на психични проблеми.
- Имат проблеми с употребата на наркотици.

Разрешаващо родителство (отстъпващо)

Ниска взискателност. Висока отзивчивост

Въпреки че авторитарните и авторитетни родителски стилове имат сходни имена, те имат няколко важни разлики в родителските вярвания, искания и подход:

- Разрешаващите родители поставят много малко правила и граници и не са склонни да ги отстояват.
- Те са топли и угаждащи, но не обичат да казват не или да разочароват децата си.

При децата на **разрешаващите** родители се наблюдават следните тенденции:

- Не могат да следват правилата.
- Слаб самоконтрол.
- Повече егоцентрични тенденции.
- Срещат повече проблеми във взаимоотношенията.

Неглижиращо родителство (неучастващо)

Ниска взискателност. Ниска отзивчивост.

- Неглижиращите родители не поставят твърди граници или високи стандарти.
- Те са безразлични към нуждите на децата си и не участват в живота им.
- Възможно е неглижиращите родители да имат психични проблеми като депресия или травматични преживявания в детството.

Децата на **неглижиращи** (неучастващи) родители:

- Са по-импулсивни.
- Не успяват да саморегулират емоциите си.
- Извършват повече правонарушения и злоупотреба с вещества.
- Имайте повече психични проблеми (напр. самоубийствено поведение при юношите).

**Кой стил на
родителство е
най-ефективен?**

От десетилетия на проучвания изследователите установяват, че **авторитетното родителство** е системно свързано с **най-добрите резултати** при децата. Психолози и психиатри считат **авторитетният** родителски стил за най-добрият вариант.

Тази класификация на стиловете за отглеждане на деца се изучава повече от 25 години в различни страни. Съществуват обаче известни несъответствия и изключения в някои области.

- Ето някои фактори, които също могат да изиграят значителна роля при определянето на това как се е развило детето.

Културни и етнически различия

Някои проучвания установяват, че авторитетният стил не винаги е свързан с най-доброто училищно постижение сред семейства от различни **етнически групи** (напр. азиатци, чернокожи, испаноговорящи) и **социално-икономически произход** (например ниво на доходите, родителско образование, брой активни родители).

Например, в едно проучване изследователите установяват, че афро-американските студенти с **авторитетни родители**, но **без подкрепа на връстниците**, не се представят най-добре академично.

Културни и етнически различия

Що се отнася до азиатско-американските ученици, те са се представили най-добре в училище, когато са имали **авторитарни родители** и **подкрепа от връстници**.

В Испания проучване показва, че както **разрешаващите**, така и **авторитетните** стилове на родителство са свързани с добри резултати.

Детският темперамент

Поведението на децата също може да повлияе на избора на родителя и на резултатите. Например децата с почувствителен темперамент могат да се възприемат като **трудни**, което би могло да накара родителите да възприемат **по-авторитарен** подход. В проучване е установено, че някои аспекти на поведението на детето като **общителност** и **агресивност**, се влияят повече от детския темперамент, отколкото от родителския стил. Следователно родителският стил не е единственият определящ фактор за развитието на детето. Разликите в **социалния контекст** и в **детския темперамент** също имат значение.

Източници

1. Тоткова, З, (2013). Теория за родителския стил в психология на развитието.
2. Parenting Styles - Characteristics And Effects. <https://www.parentingforbrain.com/4-baumrind-parenting-styles/#def>

The background features a large orange semi-circle on the left side. Scattered throughout the white space are various geometric shapes: small red squares, small orange squares, and small red circles. A larger orange circle is positioned to the right of the text, with a small red circle above it. The text is centered horizontally and reads "Благодарим ви за вниманието!".

Благодарим ви за вниманието!